

avaimet).

Kirjan tekijät mainitsevat esipuheessa, että he kuvaavat kirjassa vain niitä muotoja, jotka ovat erilaisia kirjoitetussa ja puhutussa kielessä. Kuitenkin esimerkiksi puhekielen astevaihtelu esitellään, vaikka se eroaa kirjakielen astevaihtelusta vain joissakin *ht-* ja *ts-*yhtymän sisältävissä sanoissa (esim. *lähen, kattoo*). Nämä erot olisi voinut hyvin esitellä toisaalla, *d:n* kadon ja *ts > tt* -muutoksen yhteydessä. Myöskään puhekielen eri verbityypit eivät poikkeataivutukseltaan kirjakielen taivutuksesta siinä määrin, että ne kaikki olisi käytävä läpi, vaan eroihin liittyvät ilmiöt, kuten passiivin käyttö monikon 1. persoonassa, tulevat esitellyiksi jo muualla. Sama koskee nominien monikon muodostusta. Tiivistetympää esitystapaa olisin kaivannut moneen kohtaan: esimerkiksi persoonapronomineja ja niiden taivutusta käsitellään hajallaan eri paikoissa, samoin passiivin muodostusta ja käyttöä.

Kirjan rakennetta olisi mahdollisesti parantanut se, että eri ilmiöiden käsittely olisi ollut keskitetympää. Lopun kielioppiosuus, jota lukijat käyttänevät eräänlaisena hakuluettelona, olisi voinut olla perusteel-

lisempi. Nyt tärkeätkin asiat, esimerkiksi passiivin muodostus ja käyttö, sivuutetaan tässä osuudessa kepeästi verrattuna niiden esittelyyn tekstikappaleiden yhteydessä.

Kato hei ei ole nopeasti läpikäytävä oppikirja, niin paljon siinä riittää asiaa. Kuitenkin se soveltuu mainiosti opetuksen apuvälineeksi ja itseopiskeluunkin, mikäli suomenoppija vain on tarpeeksi pitkällä opinnoissaan. Sitä voi käyttää aivan hyvin Helsingin ulkopuolellakin, sillä suuri osa esiintulevista piirteistä on tuttuja myös muualla Suomessa. Hedelmällistä on myös vertailla Helsingin puhekieltä omalla paikkakunnalla puhuttuun suomeen. Eri kielimuotojen tunteminen on kielitaitoa sekkin. ■

MARIA-TERTTU STORHAMMAR
Jyväskylän yliopisto, Suomen kielen laitos,
PL 35, 40351 Jyväskylä
Sähköposti: *storhamm@cc.jyu.fi*

LÄHDE

MIELIKÄINEN, AILA 1986: Nykysuomen murtuvat murrerajat. – Kielikello 2/1986 s. 12–17.

TEE TEKSTISTÄSI IHMISEN KOKOINEN

Katariina Iisa, Salli Kankaanpää & Aino Piehl *Tekstintekijän käsikirja*. Yrityskirjat Oy, Espoo 1997. 451 s. ISBN 952-9660-11-1.

Tekstintekijän käsikirja on suunnattu työelämän edustajille, mikä näkyy myös esimerkkien sisällössä. Kirjassa korostetaan lukijan asemaa: on kirjoitettava lukijan kannalta tarkoituksenmukaista tekstiä. Kuitenkin kohderyhmän kannalta tuntuu oudolta sivun 109 toteamus, että työelämässäkin lukijat ovat yleensä kiireisiä. Kaikkia tekstejä ei tietenkään ole tarkoitettu työelämän edustajille, vaan päätöksiä yms.

kirjoitetaan usein myös yksityisille ihmisille. Kaiken kaikkiaan kirjasta välittyy ohje: »Tee tekstistäsi ihmisen kokoinen» (s. 181).

Kirjan käyttökelpoisuutta sekä lisäävät että rasittavat jatkuvat viittaukset kirjan muille sivuille. Tästä on tietenkin se etu, että samoja tai samantapaisia esimerkkejä ei tarvitse toistaa, mutta lukija saattaa hermostua jatkuvaan plaraamiseen. Kirjaan otetut esimerkit ovat osuvia ja havainnollistavat

▷

hyvin käsiteltävää asiaa. Esimerkkeihin olisin kuitenkin kaivannut lähdeviitteitä; pelkkä HS tai Valitut Palat ilman ajankoh-
taa tuntuu vajaalta.

Erityinen tunnustus on annettava monil-
le kehyksiin sijoitetuille luettelomaisille
tiivistyksille. Suosikikseni tuli sivun 100
luettelo »Miten aihepiiristä toiseen ede-
tään?» ja sen syventäminen seuraavilla si-
vuilla. Toinen mielestäni ansiokas kohta
kertoo havainnollistamiskeinoista (s. 181–
217). Siinä melkein rautalangasta vääntäen
selitetään havainnollistamisen teoriaa ja —
mikä parasta — myös konkretiaa.

Muuan pieni yksityiskohta jäi vaivaa-
maan. Kirjassa näet korostetaan, että tiedon
pitäisi olla tasaisesti jakautunut virkkeen eri
lauseisiin (s. 161). Myöhemmin (s. 291)
kuitenkin todetaan, että yksi kirjoittamisen
perusasioista on, että pääasiat ovat päälau-
seissa ja sivuasiat sivulauseissa. Olin luul-
lut, että tämä »ohje» on aikansa elänyt.

Kirja on osin epätasainen: jotkin kohdat
on kirjoitettu huolellisesti, joistakin kohdis-
ta näkyy kiire. Esimerkkinä vaikeaselkoi-
suudesta (ja kiireestä?) mainittakoon sivun
20 mielikuvakartta. Ellei kartan ideasta tie-
täisi mitään ennen tämän kartan näkemis-
tä, tuskin siitä tietäisi paljon sen jälkeen-
kään. Kartassa eri asioiden väliset suhteet
vaikuttavat käsittämättömiltä.

Esimerkkinä asiaan paneutumattomuus-
desta on myös luku »Miten suhtautua mal-
leihin?». Kun on kysymys työelämän edus-
tajille suunnatusta kirjasta (kustantajakin on
Yrityskirjat Oy), olisi odottanut perusteel-
lisempaa selvitystä asiakirjastandardista,
jota sentään yritysmaailmassa ainakin tois-
taiseksi enemmän tai vähemmän käytetään.
Malleja koskevaa osuutta lukiessani sain
sen käsityksen, ettei malleihin pidä suhtau-
tua kovin vakavasti, pikemminkin luovas-

ti. Tekijöiden asennetta malleihin kuvannee
sivun 408 toteamus: »Sivujen 410 ja 411
tarjousmallit on aseteltu suurin piirtein
asiakirjastandardin mukaisesti, mutta suo-
sittelemme tutustumista itse standardeihin
— —». Standardeista mainitaan, että ne ovat
SFS 2485 ja SFS 2487. Olisiko kokonaisuus
kärsinyt, jos asiakirjastandardi olisi selitetty
hiukan yksityiskohtaisemmin, samoin sen
keskeimmät käyttömahdollisuudet, ja jos
(kriittistä) suhtautumista malleihin olisi
hiukan supistettu?

Tekstintekijän käsikirjassa on huolelli-
sesti laadittu asiahakemisto. Tuttujen asioi-
den lisäksi siinä on hakusanana esimerkik-
si kiinnostavan kuuloinen *kainaloteksti*.
Mitä se oikein tarkoittaa? Olisin kaivannut
esimerkin sivun 77 luonnehdinnan lisäksi.
Mutta jos asiahakemisto onkin huolellisesti
laadittu, yhtä huolettomasti on laadittu kir-
jallisuusluettelo ja kirjallisuusviitteet: lue-
teloja ei ole lainkaan ja viitteet ovat satun-
naisia ja vajaita. Sivulla 16 viitataan kirjoit-
tamisen tutkijoihin, parissa kohtaa Kauppi-
sen ja Laurisen Tekstioppiin ja sivulla 279
amerikkalaiseen kielentutkijaan H. P. Gri-
ceen. Olisi ollut mukava tietää kirjallisuus-
luettelon kautta, mikä kirjoittajien teoria-
pohja on ollut.

Parhaimmillaan Tekstintekijän käsikir-
ja on havainnollistaessaan esimerkkien
avulla kielen koukeroita. Kielen ja sen käy-
tön tarkkailu on nimittäin hauskaa, kuten
kirjoittajatkin toteavat esipuheessaan. Käy-
tännön asiatekstien opettajana sain kirjasta
paljon virikkeitä, joilla on käyttöä opetuk-
sessa, samoin tietenkin itse tekstien tuotta-
misessa. ■

MIRJA HIENONEN

Hiekkaharjuntie 8 C 25, 01300 Vantaa